

INWENTARYZACJA OBIEKTÓW PRZYRODNICZYCH - GMINA ZAWADZKIE

W skład gminy wchodzi miasto Zawadzkie i 2 sołectwa:
Żędowice, Kielcza

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY ZAWADZKIE

Gmina Zawadzkie to gmina miejsko-wiejska w województwie opolskim, w powiecie strzeleckim.

Położenie geograficzne i krótka charakterystyka

Gmina Zawadzkie leży we wschodniej części województwa opolskiego. Przez gminę przebiegają dwie drogi wojewódzkie nr 901 i 426, gmina jest oddalona od autostrady A4 około 25 km. Od północy graniczy ona z gminami Kolonowskie, Dobrodzień i Pawonków (woj. śląskie), od zachodu z gminą Jemielnica, natomiast od wschodu graniczy z gminą województwa śląskiego Krupski Młyn, a od południa z gminą Wielowieś należącą także do województwa śląskiego. Gminę Zawadzkie zamieszkuje około 13.050 osób. Gmina stanowi 11,05% powierzchni powiatu.

Struktura powierzchni Gminy Zawadzkie

Gmina położona jest na Równinie Opolskiej będącej częścią Niziny Śląskiej. Ma ona powierzchnię 82,24 km², z czego 62 % stanowią lasy, a użytki rolne 29 %.

GMINA ZAWADZKIE

Obszarowe formy ochrony przyrody

Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Stobrawsko-Turawskie

Obszar Chronionego krajobrazu Lasy Stobrawsko-Turawskie o powierzchni 179305 ha został powołany w 1988 r. w centralnej i zachodniej części województwa opolskiego. W 1999 r. w jego zachodniej i centralnej części utworzono Stobrawski Park Krajobrazowy. W granicach tego obszaru znajduje się cała gmina z wyłączeniem miasta Zawadzkie. W granicach Lasów Stobrawsko-Turawskich znalazło się kilka zespołów przyrodniczo-krajobrazowych oraz kilkadziesiąt użytków ekologicznych i pomników przyrody. Niezliczona ilość cieków, stawy hodowlane, źródła, polodowcowe moreny i wydmy stanowią o wysokich walorach krajobrazowych i przyrodniczych tego terenu.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Pod Dębami

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Pod Dębami położony jest, według zapisu w rozporządzeniu, w gminie Zawadzkie, natomiast w rzeczywistości większa jego część znajduje się w obrębie gminy Kolonowskie. Przedmiotem ochrony jest kompleks leśny w dolinie Małej Panwi, którego bogatsza przyrodniczo część znajduje się w obrębie gminy Kolonowskie. Celem ochrony jest zachowanie terenu ze względu na unikalne walory krajobrazowe, bogaty zespół roślinny i miejsce występowania wielu rzadkich gatunków zwierząt. Atrakcją krajobrazową stanowi tu meandrująca rzeka z licznymi zakolami i zróżnicowanymi brzegami. Nad rzeką rosną okazałe dęby szypułkowe *Quercus robur* o interesujących kształtach (liczniej w części należącej do gminy Kolonowskie). W części należącej do gminy Zawadzkie stwierdzono występowanie m.in. wawrzynka wilczylika *Daphne mezereum*, lilii złotogłów *Lilium martagon*, kopytnika pospolitego *Asarum europaeum*, śnieżyczkę przebiśnieg *Galanthus nivalis*, paprotkę zwyczajną *Polypodium vulgare*, konwalię majową *Convallaria majalis*, kruszczyka szerokolistnego *Epipactis helleborine*, ciemiężycę zieloną *Veratrum lobelianum*.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Mostki

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Mostki położony jest, według zapisu w rozporządzeniu, w gminie Jemielnica, natomiast w rzeczywistości większa jego część znajduje się w obrębie gminy Zawadzkie. Celem jego ochrony jest zachowanie walorów krajobrazowych i

przyrodniczych. Wzniesienia, sięgające w najwyższym miejscu 253,9 m n.p.m., urozmaicają równinę peryglacjalną, a znajdujące się tu bagno Koło jest miejscem bytowania i żerowania wielu gatunków zwierząt: żaby moczarowej *Rana arvalis*, wodnika *Rallus aquaticus*, dzięcioła czarnego *Dryocopus martius*, żurawia *Grus grus*. Obszar bagna jest jedynym miejscem występowania na terenie gminy cyraneczki *Anas crecca* i rzekotki drzewnej *Hyla arborea*. Jest także dogodnym żerowiskiem nietoperzy. Z chronionych i rzadkich gatunków roślin stwierdzono tu występowanie m.in. widłaka jałowcowatego *Lycopodium annotinum* i żurawinę błotną *Oxycoccus palustris*.

Użytki ekologiczne

1. Podmokła Łąka

Niewielkie zabagnione obniżenie terenu o cechach zarastającego starorzecza, z występującym tam tatarakiem zwyczajnym *Acorus calamus* i kosańcem żółtym *Iris pseudoacorus*.

2. Szuwary

Bagno w kształcie podkowy, będące starorzeczem Małej Panwi, z otwartą powierzchnią wodną i występującymi na obrzeżach kobiercami torfowców *Sphagnum sp.* Brzegi porasta Kryszyna pospolita *Frangula alnus*, krzew będący pod ochroną. Łącznie z okalającymi ten teren olszami czarnymi *Alnus glutinosa*, a także przepływającą niedaleko Małą Panwią, jest to miejsce o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

3. Jelenie Rogi

W pobliżu użytku przebiega od niedawna ścieżka turystyczna (szlak zielony). Objęte ochroną wilgotne łąki nie są koszone. Dominującą roślinnością są tu, występujące w skupiskach: sit rozpięchły *Juncus inflexus* i paproć orlica pospolita *Pteridium aquilinum*. Pośrodku łąk znajdują się płytkie, zarośnięte rowy melioracyjne. Wkoło znajduje się drzewostan sosnowy z godną uwagi sosną zwyczajną *Pinus sylvestris*, mierzącą w obwodzie 280 cm.

4. Dwoinka

Kompleks łąk śródleśnych z przyległymi bagnami położony w leśnictwie Żędowice. Występują tu dwa niewielkie stawy, połączone przepływem i zakończone upustem, z roślinnością szuwarową występującą na całej powierzchni. Znajduje się tu stanowisko niewielkiej rośliny owadożernej pływacza drobnego *Utricularia minor* oraz bobrka trójlistkowego *Menyanthes trifoliata* i turzycy nitkowatej *Carex lasiocarpa*. Jest to także miejsce rozrodu i stałego występowania płazów. Brzegi porośnięte są częściowo wierzbami *Salix sp.*, natomiast dookoła występuje drzewostan sosnowy.

5. Byk

Łąki porozcinane są gęstą siecią rowów melioracyjnych o zróżnicowanej wielkości. Teren ten jest koszony tylko częściowo. Fizjonomię łąk kształtuje śmiałek darniowy *Deschampsia caespitosa*, w miejscach o zwiększonej wilgotności występują masowo turzyce *Carex sp.* i sit rozpięchły *Juncus inflexus*, mają tu swoje stanowiska wełnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolium* i nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*. Pojedynczo występują młode sosny, brzozy i wierzby.

6. Oczko

Łąka w obrębie użytku w przeważającej części regularnie koszona i nawożona. Jedyne jej północny skrawek, porośnięty kępami situ rozpięchłego *Juncus effusus* i sukcesyjnie zajmowany przez samosiejki sosnowe, nie jest koszony. Łąka jest ze wszystkich stron otoczona drzewostanem sosnowym; przez jej środek przebiega niewielki rów melioracyjny, którym nadmiar wód spływa do pobliskiego Rowu Kokockiego.

7. Sitowie

Zabagnienie powstało wzdłuż rowów melioracyjnych, które uległy wypłyceniu i zatraciły swą funkcję. Dominującą roślinność tworzy zwarty łąn situ rozpięchłego *Juncus effusus*, prócz tego występują m.in. kosaciec żółty *Iris pseudoacorus*, turzyce *Carex sp.*, torfowce *Sphagnum sp.* W otaczającym drzewostanie przeważają wierzby i olsze. Teren ten jest miejsce występowania chronionych gatunków płazów i gadów, m.in. żaby trawnej *Rana temporaria*, zaskrońca *Natrix natrix*.

8. Łowiecki Raj

Teren ten jest pocięty siecią rowów melioracyjnych, mimo to stale utrzymuje się wysoki poziom wód gruntowych. Łąki są regularnie koszone, dzięki czemu skład gatunkowy roślinności jest typowy dla zbiorowisk łąkowych. Występują tu m.in. śmiałek darniowy *Deschampsia caespitosa*, firletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi*, ostrożeń łąkowy *Cirsium rivulare*, jaskier rozłogowy *Ranunculus repens*. Od wielu lat jest to miejsce żerowania żurawia *Grus grus*, który jest tu corocznie obserwowany w liczbie 2-5 osobników. W południowo-wschodniej części omawianego obszaru znajduje się niewielki zbiornik wodny z masowo występującą rdestnicą pływającą *Potamogeton natans*.

9. Dzik

Miejsce to otoczone jest drzewostanem sosnowym. Łąka na oddziale 77 nie jest koszona i w dużej mierze porasta ją trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigejos*, natomiast jej druga część, na oddziale 78, jest koszona, a jej fizjonomię kształtują trawy, turzyce i kępy situ.

10. Ptasia Polana

Miejsce to jest pocięte przez niewielkie rowy melioracyjne i w związku z tym regularnie koszona jest tylko ta część łąki, która znajduje się najbliżej dróg leśnych. Wschodnia część pododdziału c jest sukcesywnie zajmowana przez podrost sosnowy i nie jest koszona.

11. Łąki Hubertusa

Jest to teren zagospodarowany, łąki są sukcesywnie koszone, mimo znacznego oddalenia od siedzib ludzkich. Jest to ulubione miejsce żerowania zwierzyny łownej. Na skraju łąk, przy drodze leśnej znajdują się dwa niewielkie głazy. Na jednym wyryty jest napis (częściowo zatarty) „n.A.Wiese”, na drugim data: 1935. Głazy te upamiętniają prawdopodobnie wykarczowanie lasu i utworzenie łąki przez leśniczego Woltera.

12. Żmija

Łąka ta nie jest koszona, co obniża jej walory użytkowe i przyczynia się do szybszego wkraczania siewek brzozy i sosny. Pośrodku łąki znajduje się niewielki strumień, którym odpływają wody. Brzegi strumienia porośnięte są przez krzewy wierzbowe, a także młode olsze czarne, kruszyny pospolite, trzmieliny, brzozy. Zakrzewienia te dają schronienie i są dogodnym miejscem gniazdowania wielu gatunków drobnych ptaków. Użytek ekologiczny Żmija jest ponadto miejscem żerowania dzików. Znajduje się tu także stanowisko chronionego pająka tygryzka paskowanego *Argiope bruennichi*, którego sieć posiada charakterystyczne pionowe, zygzakowate zgrubienie.

13. Rykowisko

Łąka śródleśna mająca łukowaty kształt jest najprawdopodobniej starym, zarośniętym starorzeczem Małej Panwi. Badania przeprowadzone przez naukowców z Uniwersytetu Śląskiego potwierdziły, że jest to tzw. palomeander, czyli dawne zakole rzeczne. Obecnie stale utrzymuje się tu wysoki poziom wód gruntowych, zachodzą procesy torfotwórcze, a roślinność drzewiasta jak na razie nie wkracza na ten teren. W krajobrazie wyróżniają się kępy turzyc, głównie błotnej *Carex acutiformis*, śmiałka darniowego *Deschampsia caespitosa* oraz płaty situ rozpięzchłego *Juncus efficus*. Miejscami występują niewielkie skupienia torfowców *Sphagnum sp.*

14. Krogulec

W granicach obszaru chronionego znajdują się 3 okazałe dęby szypułkowe *Quercus robur*, urozmaicające krajobraz. Północna część łąki nie jest koszona. Dominuje sucholubna roślinność trawiasta, w której dominują płaty trzcinnika piaskowego *Calamagrostis epigejos*. W południowo-zachodnim skrawku, przy rzece Bziczce, utworzono niewielki zbiornik przeciwpożarowy.

15. Drozd

Łąka nie jest koszona, co niekorzystnie wpływa na jej skład gatunkowy. Widoczne są duże płaty trzcinnika piaskowego *Calamagrostis epigejos*, co świadczy raczej o niskim poziomie wód gruntowych i przepuszczalnym podłożu, niż o podmokłości. Z innych gatunków wyraźnie dominuje śmiełek darniowy *Deschampsia caespitosa*.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Zawadzkie znajduje się obecnie 29 pomników przyrody. Są to:

1. Dąb szypułkowy *Quercus robur* rosnący w oddziale 140 k leśnictwa Zarzeczce na skarpie starorzecza Małej Panwi w sąsiedztwie młodnika sosnowego na północ od Kielczy (nr rej. woj. 59). Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 650 cm; wysokość: 24 m; wiek: około 450 lat.
2. Dąb szypułkowy *Quercus robur* rosnący w oddziale 137 t leśnictwa Żędowice, przy drodze w sąsiedztwie zabudowań na północny wschód od Żędowic (nr rej. woj. 455). Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 490 cm; wysokość: 23 m; wiek: około 350 lat.
3. Lipy drobnolistne *Tilia mordata* (2 drzewa) rosnące w oddziale 140 j leśnictwa Zarzeczce na skarpie starorzecza Małej Panwi w sąsiedztwie młodnika sosnowego na północ od Kielczy (nr rej. woj. 457). Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 430 cm; wysokość: 22 m; wiek: około 200 lat. Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 340 cm; wysokość: 22 m; wiek: około 200 lat.
4. Dąb czerwony *Quercus rubra* rosnący w oddziale 139 x leśnictwa Zarzeczce przy drodze w sąsiedztwie leśniczówki w Kielczy (nr rej. woj. 458). Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 380 cm; wysokość: 32 m; wiek: około 250 lat.
5. Dąb szypułkowy *Quercus robur* rosnący w oddziale 139 z leśnictwa Zarzeczce przy leśniczówce Zarzeczce w Kielczy (nr rej. woj. 459). Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 422 cm, wysokość: 24 m; wiek: około 250 lat.

6. Klon zwyczajny *Acer platanoides* rosnący w oddziale 6 f leśnictwa Dębie przy szosie do Strzelc Opolskich na północny zachód od Zawadzkiego (nr rej. woj. 460). Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 290 cm; wysokość: 24 m; około 160 lat.
7. Klon zwyczajny *Acer platanoides* rosnący w oddziale 7 a leśnictwa Dębie w lesie na północy zachód od Zawadzkiego (nr rej. woj. 461). Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 230 cm; wysokość: 25 m; wiek: około 160 lat.
8. Graby zwyczajne *Carpinus betulus* (2 drzewa) rosnące w oddziale 6 g leśnictwa Dębie w lesie na północny zachód od Zawadzkiego (nr rej. woj. 462). Obwód pnia na wysokości 1,3m: 210 cm; wysokość: 22 m; wiek: około 160 lat. Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 215 cm; wysokość: 23 m; wiek: około 160 lat.
9. 7 drzew rosnących w oddziale 7 a leśnictwa Dębie w lesie na północny zachód od Zawadzkiego (nr rej. woj. 463) – Graby zwyczajne *Carpinus betulus* (3 drzewa) –
Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 270 cm; wysokość: 23 m; wiek: około 160 lat.
Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 280 cm, wysokość: 21 m; wiek: około 160 lat.
Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 230 cm; wysokość: 24 m; wiek: około 160 lat.
Klony zwyczajne *Acer platanoides* (3 drzewa)-
Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 240 cm; wysokość: 26 m, wiek: około 160 lat.
Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 250 cm; wysokość: 26 m, wiek: około 160 lat.
Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 250 cm; wysokość: 25 m, wiek: około 160 lat.
Buk zwyczajny *Fagus sylvatica* – obwód pnia na wysokości 1,3 m: 335 cm; wysokość: 29 m; wiek: około 160 lat.
10. 7 drzew rosnących w oddziale 8 a leśnictwa Dębie w lesie na północny zachód od Zawadzkiego (nr rej. woj. 464) – Klony zwyczajne *Acer platanoides* (4 drzewa) – obwód pnia na wysokości 1,3 m: 330 cm; wysokość: 26 m; wiek: około 200 lat. Dęby szypułkowe *Quercus robur* (2 drzewa) – obwód pnia na wysokości 1,3 m: 350 cm; wysokość: 25 m; wiek: około 200 lat. Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 435 cm; wysokość: 28 m; wiek: około 300 lat. Grab zwyczajny *Carpinus betulus* – obwód pnia na wysokości 1,3 m: 435 cm; wysokość: 28 m; około 300 lat.
11. 2 drzewa rosnące w oddziale 11 a leśnictwa Dębie w lesie na północny zachód od Zawadzkiego (nr rej. woj. 465) - Dąb szypułkowy *Quercus robur*. Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 450 cm; wysokość: 24 m; wiek: około 300 lat. Grab zwyczajny *Carpinus betulus*. Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 230 cm; wysokość: 18 m; wiek: około 150 lat.

12. Buk zwyczajny *Fagus sylvatica* rosnący w oddziale 14 a leśnictwa Dębie w lesie na zachód od Zawadzkiego koło Kątów (nr rej. woj. 466). Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 395 cm; wysokość: 30 m; wiek: około 150 lat.

13. Dęby szypułkowe *Quercus robur* (2 drzewa) rosnące w oddziale 1 d leśnictwa Dębie w lesie na zachód od Zawadzkiego koło Kątów (nr rej. woj. 467). Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 470 cm; wysokość: 28 m, wiek: około 300 lat. Obwód pnia na wysokości 1,3 m: 460 cm; wysokość: 28 m, wiek: około 300 lat.

Lokalizacja chronionych roślin na terenie gminy Zawadzkie

Na terenie gminy stwierdzono występowanie 30 gatunków roślin objętych ochroną, w tym 17 gatunków ściśle chronionych i 13 gatunków chronionych częściowo. Są to:

1. Bluszcz pospolity *Hedera helix*

Ten gatunek z rodziny araliowatych *Araliaceae* jest jednym z niewielu naszych rodzimych pnączy. Bluszcz pospolity występuje w Polsce rzadko w lasach liściastych, zarówno na niżu, jak też w niższych położeniach górskich. Gatunek ten osiąga w Polsce wschodnią granicę swojego zasięgu (Szafer i in. 1988). W województwie opolskim bluszcz pospolity występuje dość pospolicie zarówno na stanowiskach naturalnych, tj. w różnego rodzaju lasach liściastych, w szczególności w grądach, jak i antropogenicznych w parkach, skwerach, cmentarzach. Na terenie gminy Zawadzkie bluszcz pospolity występuje stosunkowo często w lasach i parkach: w Zawadzkiem, Kielczy, Żędowicach. Osobniki kwitnące stwierdzono tylko na cmentarzu w Zawadzkiem, głównie na sosnach *Pinus sylvestris* oraz na dębie szypułkowym *Quercus robur* w Zawadzkiem przy ul. Zielonej.

Bluszcz pospolity *Hedera helix*

2. Ciemiężycyca zielona *Veratrum lobelianum*

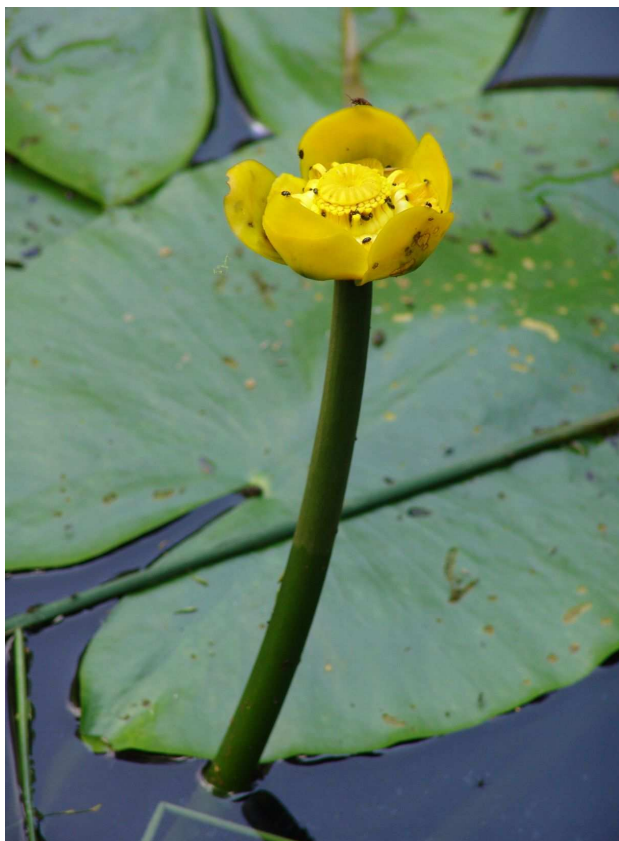
Ciemiężycyca zielona to okazała bylina osiągająca do 1,5 m wysokości, reprezentująca rodzinę liliowatych *Liliaceae*. Liście duże, jajowate lub eliptyczne, ewentualnie szeroko lancetowate, do 25 cm długości, ustawione naprzeciwlegle, spodem owłosione. Nerwacja liści równoległa, wyraźna. Kwiaty białawe lub zielonkawe, zebrane w wydłużone i rozgałęzione u dołu kwiatostany. Kwitnie od czerwca do sierpnia. Ciemiężycyca zielona zaliczana jest to gatunków ogólnogórskich, podelementu arktyczno-alpijskiego, borealno-alpijsko-euroazjatyckiej grupy zasięgowej. Na terenie gminy Zawadzkie odnotowano dosyć liczne stanowisko ciemiężycy zielonej w lesie liściastym w dolinie Małej Panwi na północny zachód od Zawadzkiego.

Ciemięzyca zielona *Veratrum lobelianum*

3. Grażel żółty *Nuphar lutea*

Jest to wieloletnia roślina wodna z rodziny grzybieniovatych *Nymphaeaceae*. Grażel żółty jest składnikiem jezior, stawów i starorzeczy. Występuje na obszarze całego kraju. Wg Matuszkiewicza (2001) jest to gatunek charakterystyczny dla związku *Nymphaeion*, w skład którego wchodzi zbiorowiska makrohydrofitów z reguły zakorzenione, z przewagą form o liściach pływających na powierzchni oraz zespołu "lili wodnych" *Nupharo-Nymphaeetum albae*. Na obszarze województwa opolskiego grażel żółty występuje dosyć pospolicie w eutroficznych zbiornikach wodnych. Szczególnie często można go spotkać w starorzeczach Odry i Nysy Kłodzkiej. W gminie Zawadzkie stwierdzony w stawie i kanale hutniczym w Zawadzkiem, w kanale hutniczym i starorzeczu Małej Panwi w Żędowicach oraz w starorzeczach Małej Panwi na północ i północny wschód od Kielczy.

Grąźel żółty *Nuphar lutea*

4. Grzybienie białe *Nymphaea alba*

Grzybienie białe, zwane często lilią wodną, reprezentują starą filogenetycznie grupę roślin kwiatowych. Jest to bylina wodna z rodziny grzybieniovatych *Nymphaeaceae*, o grubych kłęczach pokładających się na dnie zbiorników wodnych. Wyrastają z nich liczne, owalne liście o długich ogonkach, pływające po powierzchni wody. Przez całe lato pojawiają się między nimi piękne, obupłciowe, białe kwiaty, osiągające do 10 cm średnicy. Podobnie jak liści utrzymują się na powierzchni wody zdobiąc jeziora, stawy i starorzecza. Po dojrzeniu owoców szypułki kwiatowe kurczą się i wciągają owoce do wody. Tam dno kwiatowe ulega rozkładowi, a nasiona, zaopatrzone w osnówkę zawierającą powietrze, wypływają początkowo na powierzchnię, a następnie opadają na dno, rozsiewając roślinę. W gminie Zawadzkie grzybienie białe zostały stwierdzone w starorzeczach Małej Panwi w Żędowicach oraz na północny wschód od Kielczy.

Grzybienie białe *Nymphaea alba*

5. Kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*

To wieloletni storczyk leśny z rodziny *Orchidaceae*, spotykany najczęściej na skrajach dróg, rzadziej w różnego rodzaju lasach oraz w zaroślach. Gatunek ten jest charakterystyczny dla klasy *Querc-Fagetea* tj. mezo- i eutroficznych, europejskich lasów liściastych, a także dla podzwiązku ciepłolubnych buczyn "storczykowych" *Cephalanthero-Fagenion* (Matuszkiewicz 2001). Występuje na całym obszarze kraju. Na terenie Śląska Opolskiego kruszczyk szerokolistny występuje stosunkowo często w lasach i borach niemal wszystkich większych kompleksów leśnych. Pojedyncze występowanie kruszczyka szerokolistnego na terenie gminy Zawadzkie stwierdzono w lesie na zachód i południowy zachód od Zawadzkiego.

Kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*

6. Kruszczyk błotny *Epipactis palustris*

Kruszczyk błotny to gatunek z rodziny storczykowatych *Orchidaceae* spotykany na torfowiskach, bagnach, wilgotnych łąkach, zwłaszcza na podłożu bogatym w wapń. Osiąga wysokość do 50-70 cm. Liście są podługowato-jajowate do lancetowatych. Kwiatostan luźny złożony z 20-35 białoróżowych kwiatów rozwijających się od czerwca do lipca. Wg Matuszkiewicza (2001) jest gatunkiem charakterystycznym dla związku eutroficznych młak niskoturzycowych *Caricion davallianae*. W województwie opolskim gatunek ten występuje rzadko na całym jego obszarze. Rośnie na podtorfionych łąkach, alkalicznych młakach niskoturzycowych, a także na inicjalnych glebach na spągu kamieniołomów wapienia w centrum Opola. Na terenie gminy Zawadzkie liczne występowanie kruszczyka błotnego odnotowano na torfowisku na wschód od Zawadzkiego.

Kruszczyk błotny *Epipactis palustris*

7. Kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*

To bylina z rodziny storczykowatych *Orchidaceae*, spotykana jeszcze stosunkowo często na wilgotnych łąkach na niżu i w niższych położeniach górskich. Dostyć gęsty, walcowaty kwiatostan składa się z 10-50 jasnoróżowych do ciemnopurpurowych kwiatów. Licie o kształcie owalnym lub lancetowatym, zwykle plamiste, największą szerokość osiągają w połowie. Kwitnie w maju i czerwcu. Gatunek ten jest charakterystyczny dla zespołu częściowo zabagnionych, mokrych łąk *Juncetum subnodulosi* (Matuszkiewicz 2001). W województwie opolskim kukułka szerokolistna jest jednym z najpospolitszych storczykowatych. Rośnie w rozproszeniu na obszarze całego województwa na różnego rodzaju wilgotnych łąkach. Szczególnie często jest spotykana na łąkach w dolinie Małej Panwi i Stobrawy. W obszarze gminy Zawadzkie stwierdzono dostyć liczne występowanie kukułki szerokolistnej na podmokłych łąkach i torfowiskach na wschód od Zawadzkiego, między Zawadzkiem a Żędowicami, w Żędowicach, między Żędowicami a Kielczą, w Kielczy oraz na północny wschód od tej miejscowości.

Kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*

8. Lilia złotogłów *Lilium martagon*

To efektowna bylina z rodziny liliowatych *Liliaceae* spotykana w zarolach, lasach, zwłaszcza bukowych oraz na zrębach. To gatunek częsty w Sudetach i Karpatach, bardzo rzadki natomiast na niżu. Bylina ta uważana jest za charakterystyczną dla rzędu *Fagetalia sylvaticae* - mezo- i eutroficznych lasów liściastych zachodniej, środkowej i częściowo wschodniej Europy (Matuszkiewicz 2001). Lilia złotogłów osiąga północny kres zasięgu w Polsce (Szafer i in. 1988). W województwie opolskim lilia złotogłów jest gatunkiem stosunkowo częstym, szczególnie w lasach liściastych południowej części regionu, np. w Górach Opawskich i na Płaskowyżu Głubczyckim. Jej stanowiska nie są jednak liczne, a efektowne kwiaty są często zrywane przez ludzi. W granicach gminy Zawadzkie dwa nieliczne stanowiska lilii złotogłów stwierdzono w lasach liściastych i zaroślach na zachód od Zawadzkiego.

Lilia złotogłów *Lilium martagon*

9. Listera jajowata *Listera ovata*

Jest to bylina z rodziny storczykowatych *Orchidaceae* dochodząca do 30-60 cm wysokości. Posiada prostą, sztywną łodygę z dwoma dużymi, szerokimi liśćmi o zwężającej się podstawie. W okresie od maja do lipca na szczycie łodygi rozwijają się liczne, małe, zielonkawe kwiaty z żółtawą, dwudzielną warzką, zebrane w wydłużony, groniasty kwiatostan. Listera jajowata rośnie najczęściej w zaroślach, wilgotnych lasach, na polanach na całym obszarze kraju. Wg Oberdorfera (1994) jest to gatunek wyróżniający związku *Alno-Padion*. W województwie opolskim listera jajowata występuje stosunkowo często na łąkach, w zaroślach i na skrajach lasów, w rozproszeniu na terenie całego regionu. Listera jajowata w granicach gminy Zawadzkie występuje pojedynczo w zaroślach na skraju drogi na południe od Zawadzkiego.

Listera jajowata *Listera ovata*

10. Paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*

To niewielka paproć dorastająca do 20-50 cm wysokości, reprezentująca rodzinę paprotkowatych *Polypodiaceae*. Posiada grube, pełzające kłącze pokryte brunatnymi łuskami, z którego wyrastają pojedyncze, pierzasto wcinane liście. Na ich spodniej stronie osadzone są okrągłe, nagie kupki zarodni ułożone w dwóch szeregach po obu stronach nerwu głównego. *Polypodium vulgare* występuje dosyć pospolicie na terenie całego kraju w cienistych lasach, na zadrzewionych zboczach, ścianach skalnych i murach. Wg Matuszkiewicza (2001) gatunek ten zaliczony został do grupy charakterystycznych dla klasy *Asplenietea rupestris*, do której należą naturalne zbiorowiska szczelin skalnych w skalistych partiach gór, a na niżu częściej zbiorowiska antropogeniczne na siedliskach wtórnych (np. mury, ruiny). W województwie opolskim paprotka zwyczajna występuje w rozproszeniu w środkowej części województwa przeważnie w borach i ich skrajach oraz w części południowej, częściej w górach i na przedgórzu, przeważnie w zbiorowiskach naskalnych. Na terenie gminy Zawadzkie nieliczne

występowanie paprotki zwyczajnej stwierdzono na dwóch stanowiskach zlokalizowanych na północny zachód od Zawadzkiego na stromym brzegu Małej Panwi.

Paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*

11. Rosiczka długolistna *Drosera anglica*

Jest to gatunek owadożerny z rodziny rosiczkowatych *Droseraceae*, kwitnący od lipca do sierpnia. Liście są równowąskie, długości do 3,5 cm, stopniowo zwężające się w ogonek. Rosiczka długolistna występuje zarówno na niżu, jak i w górach, na torfowiskach wysokich i przejściowych, niekiedy również na zabagnionych glebach mineralnych. W województwie opolskim rosiczka długolistna występuje obecnie na jedynym, nielicznym stanowisku na torfowisku na wschód od Zawadzkiego.

Rosiczka długolistna *Drosera anglica*

12. Rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*

Jest to gatunek owadożerny z rodziny roszkowatych *Droseraceae* , kwitnący od lipca do sierpnia. Rosiczka okrągłolistna występuje zarówno na niżu, jak i w górach, na torfowiskach wysokich i przejściowych, niekiedy również na zabagnionych glebach mineralnych. W granicach gminy Zawadzkie jej stanowiska zostały stwierdzone na torfowiskach na wschód od Zawadzkiego oraz na północny wschód od Kielczy.

Rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*

13. Śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*

To bylina cebulkowa z rodziny amarylkowatych *Amaryllidaceae*, dochodząca do 30 cm wysokości. Jest zwiastunem wiosny, zakwita bowiem już w lutym, często przebijając się przez pokrywą śnieżną. Wczesną wiosną wytwarza 2 równowąskie, sinawe liści oraz łodyżkę zakończoną dzwonkowatym, białym kwiatem. Jako gatunek wczesnie zakwitający w czasie, gdy nie ma jeszcze innych roślin, często bywał zrywany i zazwyczaj przenoszony do ogródków przydomowych. Spowodowało to zanik wielu jego naturalnych stanowisk. W gminie Zawadzkie jej dosyć liczne występowanie stwierdzono w zaroślach nad Małą Panwią na zachód, północny zachód i północny wschód od Zawadzkiego.

Śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*

14. Wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*

To rozgałęziony krzew z rodziny wawrzynkowatych *Thymelaeaceae* o różowych, wonnych kwiatach, osadzonych gęsto wzdłuż pędów. Wawrzynek jest rośliną silnie trującą. Ten zwiastun wiosny, ze względu na efektowne kwiaty, był niegdyś masowo zrywany do celów dekoracyjnych, stąd też w wielu miejscach naszego kraju, szczególnie w pobliżu dużych miast, został na licznych stanowiskach wytępiony. Wawrzynek wilczełyko rośnie w cienistych, wilgotnych lasach liściastych i zaroślach na glebie żyznej, próchnicznej, nieco wapiennej. Wg Matuszkiewicza (1982) jest gatunkiem charakterystycznym dla rzędu *Fagetalia sylvaticae*. Występuje on na obszarze całej Polski, zarówno na niżu, jak i w górach, jednak w dużym rozproszeniu. W województwie opolskim wawrzynek wilczełyko występuje jeszcze stosunkowo często w różnego rodzaju lasach liściastych, w rozproszeniu na obszarze całego regionu. Na terenie gminy Zawadzkie gatunek ten został stwierdzony w lasach i zaroślach na południe i zachód od Zawadzkiego.

Wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*

15. Widłak goździsty *Lycopodium clavatum*

To bylina z rodziny widłakowatych *Lycopodiaceae* spotykana w suchych borach i lasach mieszanych, a także na wrzosowiskach. Wg Matuszkiewicza (2001) widłak goździsty jest gatunkiem charakterystycznym dla klasy *Nardo-Callunetea*, tj. zbiorowisk wrzosowisk i ubogich muraw bliźniczkowych. To roślina częsta w wielu regionach kraju, ale jednocześnie ustępująca ze swoich stanowisk (Rutkowski 1998). Występowanie tego gatunku w województwie opolskim ograniczone jest do borów mieszanych i borów środkowo-wschodniej części województwa w granicach Lasów Stobrawsko-Turawskich. Jedno stanowisko zostało także stwierdzone w ostatnich latach w Borach Niemodlińskich. W gminie Zawadzkie jego nieliczne występowanie stwierdzono w borze sosnowym na północny wschód od Zawadzkiego oraz na północ od Kielczy.